UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
CZU: 343.13:343.14(043.2)

LEONTIEVA SVETLANA

PARTICULARITĂȚILE EXCLUDERII PROBELOR ÎN PROCESUL PENAL

Specialitatea *554.03 – Drept procesual penal*

Rezumatul tezei de doctor în drept

CHIŞINĂU, 2026

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Juridice și Economice

Universitatea de Stat din Moldova

Componența Comisiei de doctorat:

Președinte Sanda ȚONCU *conferențiar universitar, doctor în drept, USM*

Conducător de doctorat Igor DOLEA *profesor universitar, doctor habilitat în drept, USM*

Referent 1 Dumitru ROMAN *profesor universitar, doctor în drept, USM*

Referent 2 Dinu OSTAVCIUC *profesor universitar, doctor habilitat în drept, Academia „Ștefan cel Mare"*

Referent 3 Tudor OSOIANU *profesor universitar, doctor în drept, Academia „Ștefan cel Mare"*

Susținerea va avea loc la „ 12" _febtuarie_ 2026, ora 14:00, în ședința Comisiei de doctorat din cadrul Școlii doctorale Științe Juridice și Economice din cadrul Universității de Stat din Moldova (MD 2009, Republica Moldova, mun. Chișinău, str. M. Kogălniceanu 67, bloc 2, aula 119).

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare.

Rezumatul a fost expediat la „ 16 " 12 2025.

Președintele Comisiei de doctorat, dr., conf. univ. **ȚONCU Sanda**

Conducător științific, dr.hab, prof. univ. **DOLEA Igor**

Autoare: **LEONTIEVA Svetlana**

©LEONTIEVA Svetlana, 2026

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE TEZEI 4
CONȚINUTUL TEZEI 10
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI 21
BIBLIOGRAFIE 28
LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI 30
ADNOTARE 32
ANNOTATION 33
АНОТАЦИЯ 34

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. Probele au reprezentat întotdeauna fundamentul esențial al justiției penale, constituind pilonul central al unui dosar penal. Principiile esențiale care urmează a fi respectate în procesul administrării probelor sunt principiul legalității, care presupune administrarea numai a mijloacelor de probă strict și limitativ prevăzute de lege și în condițiile prevăzute de CPP, legile speciale și jurisprudența CtEDO, precum și cel al loialității, care interzice utilizarea oricărei strategii sau manopere ce are ca scop administrarea cu rea-credință a unui mijloc de probă. Totuși, o întrebare deosebit de complexă apare atunci când probele sunt obținute cu încălcarea acestor principii: Ce măsuri trebuie adoptate atunci când probele importante pentru soluționarea unei cauze penale au fost obținute cu încălcarea normelor legale? Răspunsul la această întrebare depășește o simplă chestiune procedurală, constituind o decizie crucială cu implicații semnificative. Aceasta poate duce fie la condamnarea, fie la exonerarea unei persoane pentru o infracțiune. De asemenea, această decizie configurează un cadru juridic în care drepturile fundamentale ale omului sunt fie protejate, fie încălcate de stat.

Încadrarea temei în preocupările internaționale. Procedurile privind administrarea probelor au evoluat în ultimele trei sute de ani pentru a interzice utilizarea anumitor tipuri de probe în fața instanței. Având rădăcini în doctrina și jurisprudența *common law*, excluderea probelor nelegale a evoluat de-a lungul timpului într-o practică universal acceptată și recunoscută. Au fost realizate numeroase studii comparative între diferite sisteme juridice pentru a examina modul în care diverse state abordează problema excluderii probelor nelegale. Într-un context global, normele care reglementează excluderea probelor în domeniul dreptului procesual penal s-au dezvoltat diferit în diverse sisteme juridice. Cu toate acestea, toate reglementările au un obiectiv comun: crearea unui cadru normativ ce stabilește cerințe clare pentru admisibilitatea probelor, asigurând că instanțele de judecată se bazează exclusiv pe informații precise, verificate și autentice atunci când adoptă o decizie într-un dosar penal.

Aplicarea instituției excluderii probelor în procesul penal nu reprezintă doar o chestiune de reglementare internă a fiecărui stat, ci se încadrează și în preocupările internaționale și în cadrul reglementărilor europene. Conceptele de *admisibilitate a probelor* și *excludere a probelor* se află în prezent în centrul dezbaterilor din doctrina statelor europene și jurisprudența CtEDO. Problema

esențială vizează „posibilitatea aprecierii ca admisibile a probelor obținute prin mijloace nelegale."[1] CtEDO a dezvoltat o jurisprudență amplă și consecventă în materia excluderii probelor obținute prin încălcarea drepturilor fundamentale, în special prin tortură, tratamente inumane sau provocare.

Întrebările legate de probele nelegale au fost frecvent ridicate, atât din perspectiva asigurării admisibilității probelor obținute într-un stat membru în altul, cât și din perspectiva garantării unor remedii eficiente pentru încălcările drepturilor omului în UE. Uniunea Europeană a adoptat în prezent șase Directive care stabilesc standarde minime comune privind drepturile persoanelor bănuite și ale celor acuzate în cadrul procedurilor penale (Directiva 2012/13/UE privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale[2], Directiva 2013/48/UE privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate[3], Directiva 2010/64/UE privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale[4], Directiva (UE) 2016/343 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale[5], Directiva (UE) 2016/1919 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare[6], Directiva (UE) 2016/800 privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale[7]). La rândul său, în doctrină se remarcă studii ale cercetătorilor din statele membre ale Uniunii Europene care

---

[1] SKORUPKA J. *The rule of admissibility of evidence in the criminal process of continental Europe.* În: Revista Brasileira de Direito Processual Penal, 2021. [online] [citat: 02.04.2025]. Disponibil: https://www.redalyc.org/journal/6739/673972096003/html/

[2] Directiva 2012/13/UE din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale. [online] [citat: 02.09.2025]. Disponibilă: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32012L0013

[3] Directiva 2013/48/UE din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate. [online] [citat: 02.09.2025]. Disponibilă: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32013L0048

[4] Directiva 2010/64/UE din 20 octombrie 2010 privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale. [online] [citat: 02.09.2025]. Disponibilă: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32010L0064

[5] Directiva (UE) 2016/343 din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale. [online] [citat: 02.09.2025]. Disponibilă: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0343

[6] Directiva (UE) 2016/1919 din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare. [online] [citat: 02.09.2025]. Disponibilă: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32016L1919

[7] Directiva (UE) 2016/800 din 11 mai 2016 privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale. [online] [citat: 02.09.2025]. Disponibilă: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32016L0800

subliniază necesitatea unificării regulilor de bază privind admisibilitatea și excluderea probelor la nivelul Uniunii, având în vedere că această „nu a stabilit standarde regionale privind admisibilitatea și excluderea probelor, aceste aspecte rămânând, în mare măsură, la latitudinea standardelor internaționale și regionale aplicabile în materia drepturilor omului, precum și a legislațiilor naționale.”[8] Astfel, subiectul excluderii probelor reprezintă o preocupare majoră la nivel regional, fiind un obiect de interes pentru doctrină și jurisprudență, ceea ce evidențiază importanța continuării cercetărilor.

Încadrarea temei în preocupările naționale. Având în vedere statutul Republicii Moldova de țară candidat la Uniunea Europeană, implementarea normelor europene în domeniul procesului penal și asigurarea unui proces echitabil reprezintă un element esențial pentru alinierea sistemului de justiție la standardele europene. Reforma procesului penal autohton reprezintă o componentă esențială a transformărilor fundamentale care vizează modernizarea și adaptarea sistemului juridic al RM la standardele europene. Pentru statul nostru cursul spre construirea unui stat de drept democratic a avut un impact semnificativ asupra procesului judiciar în ansamblu și asupra instituției probatoriului în mod special.

Reglementările referitoare la procedura de excludere a probelor în CPP nu este complet dezvoltată. Astfel, norme ce vizează rolul subiecților procesuali și mecanismul prin care o probă a cărei inadmisibilitate a fost constatată urmează să fie exclusă din dosar, rămân insuficient reglementate.

În cadrul științei dreptului procesual penal autohton, a fost abordată problematica revizuirii legislației în materia excluderii probelor, având în vedere că în cadrul procesului penal, drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei sunt cele mai profund influențate, iar evaluările cu privire la existența unor motive de restrângere a acestora pot fi făcute exclusiv pe baza probelor obținute în mod legal. Cercetătorii observă, că în contextul actual, este imperios să fie clarificată instituția excluderii probelor, care să permită judecătorilor să dispună excluderea probelor într-un mod obiectiv și transparent.

Scopul lucrării constă în realizarea unui studiu aprofundat al excluderii probelor în procesul penal, prin examinarea cadrului normativ național și regional, precum și a practicii judiciare relevante, în vederea identificării lacunelor existente la nivel național și formulării unor propuneri de lege *ferenda* menite să asigure aplicarea coerentă și eficientă a mecanismului excluderii probelor în practica judiciară.

[8] Unlawful evidence in Europe’s courts: principles, practice and remedies. pag. 11. [online] [citat: 02.09.2025]. Disponibil: https://www.fairtrials.org/app/uploads/2021/11/DREP-report.pdf

În conformitate cu scopul lucrării, au fost stabilite următoarele ***obiective***:

- analiza situației științifice actuale în domeniul excluderii probelor în procesul penal, cu identificarea direcțiilor principale de cercetare și contribuțiilor existente în literatura de specialitate;
- fundamentarea excluderii probelor ca instituție procesual-penală distinctă, cu accent pe analiza teoretică a acesteia și pe aplicabilitatea sa în cadrul dreptului procesual penal național;
- evaluarea excluderii probelor ca sancțiune procesual-penală, realizând o delimitare clară între această sancțiune și alte sancțiuni procedurale prevăzute de legislația națională;
- cercetarea cauzelor și motivelor de excludere a probelor prevăzute de legislația autohtonă, din cadrul cauzei penale, în corelație cu jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului;
- stabilirea rolului și atribuțiilor subiecților procesului penal în aplicarea excluderii probelor;
- analiza modalității de aplicare a mecanismului de excludere a probelor în cadrul diferitelor faze ale procesului penal, evidențiind particularitățile fiecărei etape procesuale și modul de aplicare a excluderii;
- formularea consecințelor excluderii probelor, evaluând impactul acestora asupra desfășurării procesului penal, drepturilor părților implicate, dar și asupra intereselor sociale în ansamblu;
- formularea propunerilor de îmbunătățire a legislației naționale și a practicii judiciare, ținând cont de standardele internaționale și bunele practici în domeniul dreptului procesual-penal, pentru a asigura o aplicare corectă și eficientă a reglementărilor privind excluderea probelor.

Ipoteza de cercetare a tezei de doctorat vizează analiza excluderii probelor în procesul penal ca instituție autonomă. Se presupune că excluderea probelor obținute în mod ilegal nu reprezintă doar o chestiune procedurală, ci constituie o instituție juridică distinctă și complexă, care influențează considerabil validitatea procesului penal și integritatea sistemului de justiție. În același timp, ipoteza de cercetare pleacă de la premisa că nu toate aspectele procedurale de excludere a probelor sunt reglementate pe deplin, iar acțiunile concrete ce trebuie întreprinse de subiecții procesuali (judecători și procurori) nu sunt clar evidențiate, ceea ce generează incertitudini în aplicarea acestei instituții. În acest context, cercetarea își propune să identifice lacunele și să propună soluții pentru reglementarea corespunzătoare a procedurii excluderii probelor, astfel contribuind la aplicarea uniformă și coerentă a acestei instituții în procesul penal.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. În vederea fundamentării teoretico-științifice a studiului, am aplicat metode general-ştiinţifice precum: *inducția și deducția*, pentru formularea concluziilor pornind de la cazuri particulare și, respectiv, pentru testarea

ipotezelor pe baza unor principii generale; *analiza sistemică*, pentru a examina excluderea probelor în contextul întregului sistem procesual penal; și *analiza comparativă,* esențială pentru evaluarea diferențelor și similitudinilor dintre sistemele de drept, având ca scop identificarea bunelor practici aplicabile în contextul național. *Metoda logică* a fost utilizată în scopul interpretării riguroase a normelor procesual-penale incidente, în special în ceea ce privește înțelesul conceptelor de admisibilitate și excludere a probelor, precum și delimitarea acestora de alte instituții procesuale. *Metoda istorică* a servit la identificarea evoluției instituției excluderii probelor, atât în dreptul național, cât și în dreptul comparat, relevând modul în care această instituție a fost preluată din jurisprudența *common law* și adaptată în sistemele de drept continental.

Baza empirică a cercetării este mai multe componente relevante: jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, a Curții Constituționale a Republicii Moldova, a Curții Constituționale a României, precum și analiza jurisprudenței naționale, prin care a fost examinată aplicarea în practică a mecanismului de excludere a probelor.

La fel, în cadrul cercetării am realizat *sondajul de opinie*, un instrument de cercetare cantitativă, destinat colectării percepțiilor și experienței practicienilor (judecătorilor și procurorilor) cu privire la problemele întâlnite în materia excluderii probelor și opinia acestora privind necesitatea modificărilor legislative în domeniu cercetat.

Noutatea științifică constă în abordarea complexă a aspectelor teoretice și științifico-practice ale instituției excluderii probelor în procesul penal, un subiect insuficient explorat în doctrina autohtonă. Prezenta lucrare vine să completeze studiile întreprinse anterior în domeniu, evidențiind aspecte noi de dezvoltare a științei dreptului procesual penal. Analiză efectuată a permis formularea concluziilor cu un grad substanțial de originalitate, care contribuie atât la dezvoltarea a doctrinei dreptului procesual penal, cât și la optimizarea aplicării practice a normelor de procedură de către organele judiciare.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării se regăsește în aprofundarea și sistematizarea cunoștințelor existente în domeniul excluderii probelor în procesul penal. Teza explorează concepte fundamentale precum legalitatea probelor, echitatea procesului penal și drepturile fundamentale ale părților implicate, inadmisibilitatea probelor, analizând modul în care acestea sunt reglementate și aplicate în practică, aduce o perspectivă comparativă, învățând din experiențele altor sisteme juridice, și sugerează direcții de reformă care pot contribui la un cadru procesual-penal mai coerent și mai echitabil. Aspectele cercetate adaugă valoare teoretică prin dezvoltarea unor noi argumente și soluții ce pot influența atât interpretarea teoretică a excluderii probelor, cât și aplicarea

acestora în practică. În același timp, lucrarea a evidențiat probleme generate în practica națională. Astfel, lucrarea a furnizat atât teoreticienilor, cât și practicienilor din domeniul dreptului procesual penal un ghid util pentru aplicarea eficientă a normelor privind excluderea probelor, în contextul unei proceduri penale. În plus, contribuțiile pot sprijini dezvoltarea unor programe educaționale și de formare continuă pentru profesioniștii din domeniul dreptului procesual-penal. De asemenea, propunerile de îmbunătățire a legislației pot constitui o bază pentru viitoare reforme legislative, având rolul de a asigura un cadru juridic mai clar și mai eficient în ceea ce privește excluderea probelor obținute ilegal.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele cercetărilor efectuate în cadrul tezei au fost prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale, inclusiv peste hotare, și reflectate în publicațiile științifice.

La tema tezei de doctorat au fost publicate 11 lucrări științifice.

Volumul şi structura tezei: *244 pagini text de bază ce cuprinde: introducerea, trei capitole, concluzii generale şi recomandări, bibliografia din 228 titluri; o anexă, declaraţia privind asumarea răspunderii; CV-ul autoarei.*

Cuvinte-cheie*:* probe, probatoriu, admisibilitate, date neadmise ca probe, excluderea, legalitate, loialitate.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1, intitulat *Analiza situației științifice în materia excluderii probelor în procesul penal*, cuprinde reflecții asupra doctrinei privind excluderea probelor în procesul penal în Republica Moldova, România, precum și în alte state, precum Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Belgia, Federația Rusă, Franța ș.a.

Au fost analizate lucrările autorilor occidentali: Panzavolta M., Maes E., Mosna A., Marcus P., Miller J., Ogiso R., Tomkovicz J.J., Jasiński W., Kremens K., care au realizat numeroase studii comparative între diferite sisteme juridice pentru a examina modul în care diverse state abordează problema excluderii probelor nelegale. În doctrină persistă dezbateri privind proporționalitatea între gravitatea încălcării legii și necesitatea utilizării probelor nelegale pentru descoperirea adevărului în cadrul unui proces penal. Literatura de specialitate care examinează excluderea probelor în jurisdicțiile cu sistem de drept continental, evidențiază că în ciuda diversității aparent evidente, normele referitoare la excluderea probelor în aceste state manifestă anumite caracteristici comune. În același timp, regula excluderii a fost intens dezbătută în cadrul aspectelor referitoare la necesitatea sa în procesul penal, această aflându-se în conflict cu principiul aflării adevărului. Am susținut că instituția excluderii este esențială pentru procesul penal, asigurând protecția drepturilor fundamentale ale părților implicate.

Excluderea probelor a fost abordată atât la nivel teoretic, cât și practic în numeroase lucrări ale cercetătorilor autohtoni: Dolea I., Vizdoagă T., Osoianu T., Roman D., Sedlețchi I., Șterbeț V., Rotaru V., Burbulea C., Caminschi I., Rusu V., care au explorat multiple aspecte ale acestui subiect, de la definiția probelor nelegale și motivele pentru care acestea trebuie excluse, până la prezentarea și analiza jurisprudenței CtEDO în materia excluderii probelor nelegale. Autorii români care au avut ca obiectul investigațiilor științifice excluderea probelor: Udroiu M., Chirița C-M., Mateuț Gh., Barbu D., Petrea A., Ionescu D., Damaschin M., Neagu I., Crișu A., Neagu I., Vasiliu A., Ciobanu A., Zarafiu A. prezintă diverse opinii referitoare la natura juridică a excluderii probelor și aplicarea acestei sancțiuni procedurale în practica.

În urma analizei efectuate, a fost determinat gradul de investigație al temei tezei de doctorat, a fost formulată problema științifică de importanță esențială abordată prin demersul științific întreprins și au fost stabilite scopul și obiectivele principale ale cercetării.

Capitolul II intitulat *Reglementarea excluderii a probelor în dreptul procesual penal* este dedicat analizei teoretice a noțiunea și fundamentului excluderii probelor că instituție și sancțiune

procesual-penală, fundamentată distincția între sancțiunile procedurale: niltatea și excluderea probelor, analizate temeiurile care determină excluderea probelor din cauza penală,

În doctrină, probei i se atribuie o dublă natură: epistemologică, ca mijloc de cunoaștere a realității, și procesuală, ca instrument de dovedire a acesteia în fața instanței. În plan conceptual, se impune delimitarea noțiunii de „probă" de cea de „mijloc de probă", prima desemnând conținutul factual, iar cea de-a doua – forma procedurală prin care informația este introdusă în circuitul probator. În acest context, admisibilitatea probelor se configurează ca o garanție procesuală fundamentală, ce condiționează utilizarea lor de respectarea principiilor legalității, pertinenței, concludenței și utilității.

Capitolul abordează conceptele de *admisibilitate, inadmisibilitate* și *excludere*, care în literatura de specialitate sunt frecvent utilizate în același context. Prin admisibilitatea se înțelege însușire a probei de a putea fi admisă spre a contribui la aflarea adevărului. Pentru ca o probă să fie admisibilă ea trebuie să fie administrată de un subiect competent, prin mijlocul cuvenit prevăzut de art. 93 din CPP, prin procedura cuvenită. Inadmisibilitatea reprezintă statutul legal al probei, iar excluderea este un mecanism procedural cu un dublu efect. În primul rând, excluderea împiedică acuzarea să prezinte probe pentru a-și susține învinuirea și a proba vinovăție. În al doilea rând, aceasta împiedică instanța de judecată să se bazeze pe aceste probe pentru a constata vinovăția și, acolo unde există obligația de a motiva, să se bazeze pe aceste probe pentru a justifica constatarea vinovăției într-o hotărâre motivată.

Dezvoltarea instituției excluderii probelor a cunoscut o evoluție continuă, în pas cu evoluția dreptului procesual penal. De o manieră generală, în literatura de specialitate, s-a arătat că „regula excluderii s-a născut în secolul XVIII, între 1740 și 1770, a crescut în secolul XIX și s-a maturizat în secolul XX.

Excluderea probelor constituie o instituție juridică veritabilă ce face parte integrantă din ramura dreptului procesual penal. În cadrul sistemului procesual penal, excluderea probelor are rolul de a proteja integritatea procesului judiciar prin eliminarea probelor care au fost obținute în mod ilegal, prin încălcarea normelor procedurale sau prin încălcarea drepturilor fundamentale ale părților implicate. Complexitatea acestei instituții este determinată de faptul că este reglementată de un ansamblu de norme juridice cuprinse atât în legislația națională, cât și în tratatele internaționale, precum și jurisprudența CtEDO, având rolul de a asigura respectarea drepturilor fundamentale și desfășurarea unui proces echitabil.

Implementarea în legislația procesual-penală al statelor instituției excluderii probelor este fundamentată pe o serie de raționamente: „descurajarea comportamentelor abuzive ale autorităților de

aplicare a legii, protecția și garantarea drepturilor procesuale ale persoanelor acuzate de comiterea infracțiunii, conservarea integrității procesului judiciar."[9]

Capitolul prezintă opinii divergente care s-au conturat în literatura de specialitate cu privire la delimitarea dintre nulitatea actelor procedurale și excluderea probelor. Astfel, o parte a doctrinei asimilează excluderea probelor cu aplicarea sancțiunii nulității, în timp ce alți autori susțin caracterul său distinct. Prezenta cercetare se aliniază celei de-a doua perspective.

În reglementarea actuală art. 251–251² din CPP, nulitatea operează în două forme – absolută și relativă – în funcție de gravitatea încălcării și natura interesului lezat. Nulitatea absolută se întemeiază pe o prezumție legală de vătămare și poate fi invocată oricând, în timp ce nulitatea relativă presupune dovada vătămării și poate fi acoperită prin acceptarea actului de către partea interesată. Excluderea probelor, consacrată legislativ prin art. 94 din CPP, are o natură juridică distinctă, fiind aplicabilă exclusiv în sfera probatorie. Ea sancționează ilegalitatea obținerii mijloacelor de probă, indiferent de existența unei vătămări dovedite, și operează automat, fără a putea fi acoperită prin consimțământul părților. Excluderea probelor reprezintă sancțiunea specifică aplicabilă în materia probelor, având rolul de a reglementa și sancționa încălcările legate de procedurile probatorii. În schimb, nulitatea constituie o sancțiune generală, aplicabilă în alte situații procesuale, atunci când sunt încălcate norme fundamentale ale procedurii, care afectează validitatea întregului proces sau a unor acte procesuale. Nulitatea se aplică atunci când un act procesual este realizat cu încălcarea condițiilor legale esențiale și are efecte asupra actelor procesuale conexe, în timp ce excluderea probelor se referă la nevaliditatea probelor obținute prin proceduri ilegale, fără a afecta alte acte procesuale. Sancțiunea procedurală a nulității presupune că, dacă un act este săvârșit cu încălcarea unei norme procedurale, actul va fi declarat nul și nevalabil, adică va fi lipsit de valabilitate. Ca urmare, excluderea probelor constituie o sancțiune procedurală de sine stătătoare, întemeiată pe principiile legalității și loialității administrării probelor, având scopul de a garanta respectarea drepturilor fundamentale și echitatea procesului penal.

Legislația procesual-penală a RM impune standarde înalte pentru aplicarea principiului legalității și loialității în administrarea probelor. „Legea procesual-penală în art. 94 din CPP stabilește totalitatea de împrejurări a căror prezență exclude utilizarea probelor în cadrul procesului penal, inclusiv mențiunea referitoare la aceste probe în sentința judecătorească sau în alte hotărâri judecătorești, cum

[9] WEIGEND Th. *Exclusion without trial? Exclusion of evidence and abbreviated procedures*. În: Revista Brasileira de Direito Processual Penal vol. 7, nr. 1 2021. pag. 249. [online] [citat 16.07.2024]. Disponibil: https://doi.org/10.22197/rbdpp.v7i1.502.

ar fi deciziile instanțelor de apel sau recurs."[10] La analiza mai detaliată a art. 94 din CPP, observăm că acesta înglobează situațiile care necesită atât excluderea automată a probelor, cât și excluderea discreționară.

În primul rând, conform art. 94 alin. (1) pct. 1) din CPP se declară inadmisibile probele obținute prin aplicarea violenței, amenințărilor sau a altor mijloace de constrângere, prin violarea drepturilor şi libertăților persoanei.[11] În sensul acestei prevederi legale, „*violența* se consideră ca un fapt de întrebuințare a forței brutale, constrângere, siluire, încălcarea ordinii legale. *Amenințarea* constă în intenția de a face rău cuiva cu scopul de a-l intimida sau pentru a obține ceva. Constituie *mijloace de constrângere* mijloacele prin care cineva este silit să facă un lucru pe care nu l-ar face de bunăvoie sau activitatea de a obliga prin violarea drepturilor și libertăților persoanei."[12] Analizând formularea normei din art. 94 alin. (1) pct. 1) din CPP, constatăm că autorii acestuia au acordat o satisfacție totală dezideratului prevăzut de art. 3 din CEDO, interzicând obținerea probelor prin tortură, tratamente inumane sau degradante, precum și prin amenințarea cu aplicarea acestora.

Potrivit art. 94 alin. (1) pct. 2) din CPP, sunt inadmisibile probele obținute prin încălcarea dreptului la apărare al bănuitului, învinuitului, inculpatului, părții vătămate, martorului. Nerespectarea dreptului la apărare atrage incidența sancțiunii excluderii probelor. Articolul 94 alin. (1) pct. 3) din CPP, interzice obținerea probelor prin încălcarea dreptului la interpret, traducător al participanților la proces. Încălcarea a dreptului acuzatului la asistență din partea unui interpret aduce o atingere gravă dreptului la un proces echitabil, prin imposibilitatea asigurării participării efective la desfășurarea procedurii.

Prevederile art. 94 alin. (1) pct. 4) din CPP, stipulează regula inadmisibilității probelor administrate de o persoană care nu are dreptul să efectueze acțiuni procesuale în cauza penală, cu excepția organelor de control și altor părți în proces prevăzute la art. 93 alin. (3) din CPP, care potrivit doctrinei își găsește origine în regula inadmisibilității probei obținute de către un subiect incompetent.[13] Articolul 94 alin. (1) pct. 5) din CPP, prevede excluderea probelor administrate de o persoană care evident știe că intră sub incidența de recuzare. Regula cunoașterii sursei, ca o condiție a admisibilității probei este consacrată în art. 94 alin. (1) pct. 6) din CPP, stipulând că se exclud probele obținute dintr-

[10] DOLEA I., ROMAN D., VÎZDOAGĂ T., SEDLEȚCHI I., ȘTERBEȚ V., ROTARU V. *Codul de Procedură Penală. Comentariu.* Chișinău: Ed. Cartier, 2005. ISBN 9975-79-342-8. pag. 172
[11] *Ibidem,* pag. 172
[12] *Ididem,* pag. 173
[13] DOLEA I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. (Comentariu aplicativ, Ediția a 2-a).* Chișinău: Cartea Juridică, 2020. ISBN 978-9975-3418-0-6. pag. 322

o sursă care este imposibil de a o verifica în ședința de judecată. În cadrul regulii cunoașterii sursei, cele mai multe dezbateri se concentrează asupra problematicii probelor martorilor anonimi.

Inadmisibilitatea probelor obținute prin utilizarea metodelor care contravin prevederilor științifice, prevăzută de art. 94 alin. (1) pct. 7) din CPP, reprezintă un subiect controversat în doctrină. Aceasta se datorează faptului că noțiunea de „prevederi științifice" nu are o consacrare legislativă clară și poate fi interpretată diferit în funcție de evoluția cunoașterii științifice. În conformitate cu art. 94 alin. (1) pct. 8) din CPP, sunt inadmisibile probele obținute cu încălcări esențiale de către organul de urmărire penală sau ofițerul de investigații a dispozițiilor CPP. La examinarea inadmisibilității, în fiecare caz concret, instanța urmează să constate în ce măsură aceste încălcări au influențat sau au putut influența autenticitatea informației obținute, a documentului sau a obiectului.[14]

Reieșind din prevederile art. 94 alin. (1) pct. 9) din CPP, nu pot fi puse la baza sentinței sau a altor hotărâri judecătorești datele fără a fi cercetate, în modul stabilit, în ședința de judecată. Astfel, probele urmează a fi prezentate într-o ședință publică, în prezența inculpatului, cu scopul de a garanta procedură adversarială, ceea ce presupune că atât acuzarea, cât și apărarea trebuie să aibă oportunitatea de a cunoaște și de a comenta observațiile depuse și probele prezentate de cealaltă parte. Un alt temei pentru excluderea probelor este proveniența acestora de la o persoană care nu poate recunoaște documentul sau obiectul respectiv, nu poate confirma veridicitatea, proveniența lui sau circumstanțele primirii acestuia. În general, aceasta norma prevede inadmisibilitatea probei din punct de vedere a veridicității.[15]

Prevederile art. 94 alin. (1) pct. 11) din CPP, interzic obținerea probelor prin provocarea, facilitarea sau încurajarea persoanei la săvârșirea infracțiunii. Analiza normativă, doctrinară și jurisprudențială confirmă că provocarea reprezintă o încălcare gravă a principiului loialității administrării probelor, iar unica sancțiune adecvată este excluderea probelor obținute prin astfel de practici. Reglementarea prevăzută de art. 94 alin. (1) pct. 12) CPP sancționează situațiile în care probele sunt obținute prin promisiunea sau acordarea unui avantaj nepermis de lege. Literatura de specialitate subliniază că tipurile de influență ilegală nu pot fi enumerate exhaustiv, însă stabilirea răspunderii pentru astfel de practice prin sancțiunea procesual-penală a excluderii probelor este esențială.

Prin art. 94 alin. (5) din CPP în procedura penală națională a fost transpusă doctrina „fructelor pomului otrăvit", stipulând că probele derivate se exclud dacă obținute în temeiul probelor nelegale, cu

[14] *Ibidem*, pag. 325
[15] *Ibidem*, pag. 327

excepția cazului în care probele derivate se bazează pe o sursă independentă sau ar fi fost descoperite inevitabil. Dintre cele trei doctrine care stabilesc excepții de la regula excluderii și permit folosirea probelor derivate *(doctrina atenuării, doctrina sursei independente, doctrina descoperirii inevitabile),* legiuitorul autohton, prin art. 94 alin. (5) din CPP a integrat doar două: doctrina sursei independente și doctrina descoperirii inevitabile.[16] Considerăm că această alegere a fost făcută de legiuitorul național având în vedere că cu toate că Curtea Supremă a SUA a pledat pentru o abordare prudentă, doctrina atenuării este una dintre cele mai criticate de către teoreticienii occidentali, care susțin că numeroasele stimulente oferite de excepția de atenuare pentru comiterea abuzurilor reduc eficiența efectului de descurajare al regulii excluderii probelor.

Capitolul 3 pune în discuție *Impactul excluderii probelor asupra procesului penal*, cu referire, în special la: rolul subiecților procesului penal în aplicarea instituției excluderii probelor, mecanismele excluderii probelor din cauza penală în cursul urmăririi penale, particularitățile excluderii probelor din cauza penală la faza de judecată, consecințele excluderii probelor asupra desfășurării procesului penal, încheindu-se cu concluziile la Capitolul 3. La fel, în cadrul capitolului sunt prezentate rezultatele sondajului de opinie efectuat în rândul judecătorilor și procurorilor, având ca obiect percepția acestora privind particularitățile excluderii probelor în cauzele penale. În procesul de elaborare a chestionarului au fost avute în vedere majoritatea aspectelor practice legate de excluderea probelor, fiind formulate totodată întrebări privind necesitatea modificării/completării legislației în acest domeniu, precum și stabilite opiniile practicienilor cu privire la lacunele existente în CPP propunerile de modificare a cadrului normativ, elaborate de autor.

Se evidențiază că în cadrul urmăririi penale, procurorul poate iniția activități pentru verificarea admisibilității probelor, și respectiv excluderea probelor inadmisibile în următoarele situații: din oficiu, în cadrul urmăririi penale, examinând materialele cauzei penale, în special atunci când sunt efectuate acțiuni de urmărire penală ce implică o ingerință în drepturile și libertățile persoanei, cum spre exemplu ar fi verificarea rezultatelor unei percheziții; în cadrul verificării materialelor dosarului şi acțiunilor procesuale efectuate la etapa de finalizare a urmăririi penale art. 290 din CPP; în cadrul examinării plângerilor participanților procesului penal conform art. 298-299 din CPP; în cadrul participării la ședința de judecată la judecătorul de instrucție în cadrul exercitării controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

[16] LEONTIEVA S. *Codul de procedură penală: doctrina „fructul pomului otrăvit" şi probele derivate.* În: Revista Institutului Național al Justiției Nr. 2(73). ISSN 1857-2405. pag. 16

Fiind examinată procedura excluderii probelor în cadrul examinării plângerilor întemeiate pe art. 298–299[1] CPP, reflectăm că aceasta are conexiunea cu principiul „egalității armelor”, astfel cum este reflectat în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. În această etapă, procurorul este chemat să analizeze fiecare pretinsă încălcare procedurală care poate afecta integritatea materialului probatoriu

În cadrul controlului ierarhic, procurorul ierarhic superior verifică legalitatea actelor procurorului de caz, având posibilitatea de a respinge plângerea, de a o admite sau de a dispune retragerea cauzei și transmiterea ei unui alt procuror atunci când se constată încălcări grave în administrarea probelor.

A fost evidențiat procurorul ierarhic superior are atribuția de a controla activitatea procurorilor inferiori și de a interveni atunci când se constată nereguli, inclusiv în privința administrării probelor. În cazul apariției necesității excluderii probelor, pot apărea tensiunile dintre controlul ierarhic și independența procesuală a procurorilor. Analiza efectuată optează pentru faptul ca decizia de excludere a probelor, în principiu, să rămână competența procurorului de caz, iar rolul procurorului ierarhic superior este cel de a remedia neregulile prin mecanisme legale, spre exemplu retragerea cauzei penale și transmiterea altui procuror, fără a substitui autonomia decizională a procurorilor care conduc sau exercită urmărirea penală.

Având în vedere prevederile art. 313 din CPP, conchidem că judecătorul de instrucție, similar judecătorului de drepturi și libertăți din sistemul românesc, nu deține competența funcțională de a dispune excluderea propriu-zisă a probelor administrate în faza de urmărire penală. Totodată, judecătorul de instrucție poate declara nulitatea actelor procesuale nelegale, ceea ce conduce implicit la eliminarea probelor obținute prin acte nule. Se observă că irevocabilitatea încheierilor judecătorului de instrucție generează limite practice în reexaminarea admisibilității probelor în faza de judecată,

Studiul efectuat demonstrează că activitatea apărătorului nu se limitează la administrarea probelor în favoarea persoanei acuzate, ci include și exercitarea unui rol activ în identificarea, contestarea și solicitarea excluderii probelor obținute ilegal sau cu încălcarea normelor procedurale, această dimensiune constituind un element central al funcției de apărare. Dispozițiile art. 67–68, art. 94 și art. 298–299[1] CPP evidențiată poziția procesuală distinctă a apărătorului, care dispune de un set de drepturi proprii care îi permit să participe la efectuarea acțiunilor de urmărire penală, să formuleze obiecții privind neregularitățile procedurale, să depună cereri și plângeri pentru excluderea probelor nelegale și să contribuie activ la garantarea contradictorialității și a egalității armelor. Participarea

directă a apărării la administrarea probelor se dovedește a fi o garanție esențială împotriva eventualelor abuzuri sau utilizări de mijloace nelegale în obținerea probatoriului.

Cercetarea a relevat că etapa prezentării materialelor urmăririi penale constituie un moment determinant pentru identificarea probelor inadmisibile, apărătorul fiind obligat să analizeze integral dosarul și să formuleze cereri de excludere ori de completare a urmăririi penale în cazul constatării unor nereguli. Totodată, a fost demonstrat că apărarea dispune de posibilitatea de a reitera argumentele privind inadmisibilitatea probelor și în faza de judecată. Astfel, menținerea unui rol activ al apărării pe tot parcursul procesului penal este indispensabilă pentru asigurarea legalității probatoriului și pentru protejarea drepturilor fundamentale ale acuzatului.

Rezultatele studiului au confirmat că apărătorul, în calitatea sa de subiect procesual implicat în realizarea funcției de apărare, contribuie esențial la verificarea legalității probelor, alături de organele de urmărire penală și instanța de judecată.

Analizând rolul instanței de judecată în excluderea probelor în procesul penal, atragem atenție că în România, „camera preliminara reprezintă un filtru esențial în cadrul procesului penal, având rolul de a analiza legalitatea sesizării instanței și a actelor de urmărire penală, înainte ca procesul să ajungă în faza de judecată.”[17] Judecătorul de camera preliminară, „verifică legalitatea trimiterii în judecată dispuse de procuror, verifică legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală, soluționează plângerile împotriva soluțiilor de neurmărire sau de netrimitere în judecată…”[18] Astfel, spre deosebire de România, unde instituțiile judecătorului de drepturi și libertăți și judecătorului de cameră preliminară asigură un control judiciar efectiv asupra legalității urmăririi penale, în Republica Moldova atribuțiile judecătorului de instrucție sunt limitate. Acesta poate evalua legalitatea probelor în procedurile aflate în fața sa, însă nu poate dispune excluderea efectivă a probelor nelegale, ceea ce generează riscul ca probe neadmise să ajungă la judecătorul de fond.

Analiza normativă subliniază, de asemenea, dificultățile generate de absența unei instituții echivalente camerei preliminare române, care verifică legalitatea trimiterii în judecată, a actelor de urmărire penală și a probelor administrate. Conform datelor obținute în cadrul sondajului realizat, 53% dintre practicieni consideră oportună introducerea în Republica Moldova a unei astfel de instituții, iar

[17] DIACONU C. *Judecatorul de camera preliminara poate pronunta una dintre urmatoarele solutii.* [online] [citat: 02.11.2023]. Disponibil: https://avocatdiaconu.ro/judecatorul-de-camera-preliminara-poate-pronunta-una-dintre-urmatoarele-solutii/

[18] *Ibidem*

69% susțin extinderea competențelor judecătorului de instrucție în materia excluderii probelor. Studiul propune completarea art. 313 CPP cu atribuția explicită de a examina și dispune excluderea probelor obținute nelegal.

În ceea ce privește rolul instanței de judecată în faza de fond, judecătorul este obligat să aprecieze probele administrate în cadrul ședinței de judecată, în condițiile contradictorialității și oralității, verificând legalitatea, pertinența, concludența, utilitatea și veridicitatea acestora.

În cadrul examinării cauzei penale în fond, un rol foarte important se acordă discreției judecătorilor în gestionarea probelor și excluderea acestora. Așa cum s-a menționat mai sus, în ultimii ani, legile au fost, de asemenea, modificate pentru a crește nivelul de discreție, astfel încât să nu fie obligați să excludă probele.

Conform art. 101 alin. (1) din CPP obligă judecătorul să aprecieze fiecare probă din punct de vedere al pertinenţei, concludenţei, utilităţii şi veridicităţii ei, iar toate probele în ansamblu – din punct de vedere al coroborării lor. Observăm că acest aliniat nu include obligația judecătorului de a aprecia probele din punct de vedere admisibilității acestora. Această obligație este prevăzută în art. 101 alin. (4) din CPP, potrivit căruia instanţa de judecată este obligată să pună la baza hotărârii sale numai acele probe la a căror cercetare au avut acces toate părţile în egală măsură şi să motiveze în hotărâre admisibilitatea sau inadmisibilitatea tuturor probelor administrate. Prin urmare, judecătorul trebuie să verifice respectarea condițiilor legale de admisibilitate, excluzând acele probe care nu îndeplinesc standardele impuse de lege pentru a asigura un proces echitabil. În cazul excluderii probelor, „judecătorii se bazează pe standardele regionale și internaționale privind drepturile omului pentru a justifica excluderea probe nelegale, când încălcările sunt grave.”[19]

Cu referire la mecanismul excluderii probelor din cauza penală în cursul urmăririi penale, acesta are rolul de barieră probatorie, un obstacol la admisibilitate sau un filtru procedural. Analizând aplicarea acestui mecanism la nivel național, observăm că obiectul reglementării art. 94 din CPP constă primordial în stabilirea condițiilor în care anumite date obținute nu pot fi admise ca probe în procesul penal. Însă, în ceea ce privește procedura concretă de excludere, art. 94 din CPP prevede doar că probe obținute prin încălcări „se exclud din dosar, nu pot fi prezentate în instanţa de judecată şi nu pot fi puse la baza sentinței sau a altor hotărâri judecătoreşti”, fără a detalia mecanismele sau procedurile specifice prin care această excludere trebuie realizată, lăsând astfel o lacună legislativă care generează

[19] LEONTIEVA S., TODERICA V., *Explorarea regulii admisibilităţii probelor în procesul penal: o analiză teoretică și practică.* În: Revista Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale), Nr. 3(173). ISSN 1814-3199/ISSNe 2345-1017. pag. 203

controverse și dezbateri atât în doctrină, cât și în practica judiciară. Opinia privind necesitatea completării cadrului normativ aplicabil excluderii probelor este confirmată și de rezultatele sondajului realizat: 86,5% dintre respondenți au apreciat că reglementările legale în materie necesită modificare sau îmbunătățire, iar doar 13,5% au considerat contrariul.

Codul de procedură penală lasă la latitudinea procurorului decizia de a exclude probe pe toată durata urmăririi penale, încât în timp ce procurorul are atribuții de supraveghere și control asupra legalității și loialității administrării probelor pe toata durată urmăririi penale, excluderea acestora nu este limitată la un moment anume, ci poate avea loc pe întreaga perioadă a procesului penal. Legiuitorul autohton pentru faza de urmărire penală a înglobat în noțiunea de *„excludere”* două concepte, astfel încât excluderea unei probe nu doar că determină inadmisibilitatea acesteia ca mijloc de probă, dar implică și eliminarea efectivă a mijlocului de probă din materialele dosarului. Excluderea fizică presupune înlăturarea fizică a probei din dosar, astfel încât judecătorul cauzei să nu poată fi influențat, nici direct, nici indirect, de conținutul acesteia.

Cu referire la păstrarea probelor excluse din materialele cauzei penale la faza de urmărire penală, constatăm existența unei lacune legislative, întrucât nici art. 290, nici art. 211 CPP nu prevăd un termen clar pentru păstrarea probelor excluse.

Analiza efectuată relevă faptul că reglementarea actuală din Republica Moldova privind accesul apărării la materialele urmăririi penale generează un dezechilibru semnificativ între acuzare și apărare, afectând atât principiul contradictorialității, cât și egalitatea armelor. Deși doctrina subliniază caracterul nepublic al urmăririi penale, aceasta nu poate fi interpretată exclusiv în favoarea organelor de urmărire penală. Jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, subliniază că accesul la dosar reprezintă o componentă esențială a egalității de arme și a dreptului de a dispune de timpul și facilitățile necesare pregătirii apărării. CPP al Republicii Moldova acordă drepturi semnificativ mai limitate învinuitului și apărării, permițând consultarea dosarului abia după finalizarea urmăririi penale. În același timp, părțile vătămate și celelalte părți procesuale beneficiază de un acces mult mai larg, ceea ce produce o disproporție contrară principiului egalității de arme.

În sistemul procesual autohton, odată ce probele incluse în cauza penală și în rechizitoriu au fost transmise instanței de judecată pentru examinarea fondului, nu există un mecanism explicit prin care să se poate asigura excluderea eficientă a acestora din materialele cauzei penale. O problemă des întâlnită în practica judiciară privește situațiile în care, în ședința preliminară, apărarea solicită constatarea inadmisibilității unor probe administrate de acuzare. Potrivit procedurii actuale, instanța nu poate

dispune excluderea probelor după ședința preliminară ori în etapa cercetării judecătorești. Prin Decizia de inadmisibilitate nr. 56g/2018[20], CC a stabilit că, în ședința preliminară, pot fi verificate doar pertinența probelor, iar cererile de excludere depășesc limitele acestei proceduri, conform art. 347 alin. (3) CPP.

Astfel, un alt aspect analizat în sondaj a vizat momentul oportun pentru verificarea legalității probelor. La întrebarea dacă această examinare ar trebui realizată odată cu analiza fondului cauzei, în faza de judecată, 68,5% dintre respondenți au răspuns afirmativ, apreciind că astfel se asigură o evaluare completă și contextualizată. Doar 31,5% au exprimat o opinie contrară. Conform punctului nostru de vedere, excluderea probelor în această etapă pregătitoare permite instanței să expună pe marginea admisibilității și pertinenței probelor înainte de începerea cercetării judecătorești propriu-zise, evitând astfel ca aceste probe să rămână în conștiința judecătorului pe întreaga durată a procesului.

Analizând Decizia de inadmisibilitate nr. 47 din 22.05.2018 al CC, constatăm că aceasta la fel nu clarifică mecanismele concrete de excludere a probelor în cadrul fazei de judecată.

Cercetarea judecătorească este partea centrală a procesului de judecată, în cadrul căreia instanța, în condițiile unei realizări cât mai complete a principiilor procesului penal, examinează toate probele disponibile în scopul stabilirii circumstanțelor de fapt ale infracțiunii.”[21] Astfel, în opinia noastră, este firesc ca, în cadrul acestei etape, să fie soluționate și cererile referitoare la excluderea probelor.

Practicile actuale evidențiază că, în lipsa unor reglementări clare, instanțele tind să soluționeze excluderea probelor direct prin sentință, Soluționarea cererilor de excludere a probelor în textul sentinței, în opinia noastră contravine atât articolului 385 din CPP, care enumeră chestiunile pe care trebuie să le soluționeze instanța de judecată la adoptarea sentinţei, cât și articolelor 389 și 390 din CPP, întrucât acestea nu se referă la chestiuni care trebuie soluționate de instanță la pronunțarea sentinței, la fel cum nu se referă nici la conținutul părții descriptive-motivate ale sentinței de condamnare ori de achitare. Această problemă se accentuează în procedura simplificată (art. 364[1] CPP), unde verificarea legalității probelor depinde adesea de inculpat sau procuror, ceea ce poate permite utilizarea probelor obținute ilegal.

[20] Decizia Curții Constituționale nr. 47 din 22.05.2018 de inadmisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 94 alin. (1) din CPP (excluderea probelor din dosarul penal) [online] [citată: 17.11.2024]. Disponibilă: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=472&l=ro

[21] RUSU V., GHERASIM D., BOTNARU C. *Locul şi rolul cercetării judecătoreşti în cadrul fazei de examinare a cauzei penale în prima instanţă de judecată*. În: Avocatul poporului (Revistă științifico-practică și informative de drept), 2016, nr. 1-3.. pag. 23

Din analiza doctrinară a consecințelor excluderii probelor, se constată că, „în cadrul sistemului de drept continental, nu există o teorie coerentă sau unitară privind efectele obținerii probelor de către autoritățile statului prin metode sau mijloace ilegale, precum și în privința prezentării acestora în fața instanței de judecată.”[22]

Sondajul realizat în rândul comunității juridice relevă că excluderea probelor este percepută ca având un impact semnificativ asupra procesului penal. Astfel, 39,7% dintre respondenți consideră că afectează puternic rezultatul cauzei, 32,9% că influențează considerabil desfășurarea procesului, iar 20,5% apreciază efectul ca moderat, depinzând de alte probe existente. Doar 6,8% consideră că impactul este redus, iar nimeni nu a opinat că excluderea probelor nu ar influența procesul. Excluderea unor probe din cauza penală la faza de urmărire penală poate duce și la consecințe de natură de a împiedica tragerea persoanei vinovate la răspunderea penală.

Rezultatele cercetării arată că excluderea probelor influențează semnificativ soluția finală, fiind asociată frecvent cu pronunțarea sentințelor de achitare, renunțarea la acuzație sau modificarea încadrării faptei. Totodată, constatările empirice indică faptul că fenomenul excluderii probelor în faza de urmărire penală este relativ rar.

Evidențiază importanța aplicării mecanismelor compensatorii prevăzute de art. 385 alin. (4) Cod procedură penală și a jurisprudenței CtEDO pentru asigurarea echilibrului între dreptul statului de a trage la răspundere persoanele vinovate și protecția drepturilor fundamentale ale inculpatului. Rezultatele sondajului realizat în rândul practicienilor relevă necesitatea instruirii personalului, implementării protocoalelor standardizate și utilizării tehnologiilor avansate pentru gestionarea probelor, ca măsuri eficiente de prevenire a excluderii probelor și de consolidare a unui proces penal echitabil și eficient.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele obţinute în prezenta teză de doctorat s-au reflectat în următoarele: analiza mecanismelor juridice de excludere a probelor în sisteme de drept comun și de drept civil (144, pag. 47-63); determinarea conceptelor de admisibilitate, inadmisibilitate și excludere a probelor în cadrul dreptului procesual penal (139, p. 70-71); reflectarea doctrinei „fructului pomului otrăvit” și probelor derivate în legislația procesuală autohtonă (136, p. 136-142); elucidarea conceptului de „evaluare a

[22] KUCZYŃSKA H. *Mechanisms of elimination of undesired evidence from criminal trial: a comparative approach.* În: Revista Brasileira de Direito Processual Penal, vol. 7, no. 1, 2021. [online] [citat: 02.11.2024]. Disponibil: https://www.redalyc.org/journal/6739/673972096002/html/

probelor" și „standardul de probă" în dreptul procesual penal (138, p. 157-181); analiza controlului *ex-oficio* efectuat de către procuror la faza de urmărire penală (140, p. 149-166); analiza metodologiei de apreciere a probelor obținute ilegal în procedura penală, în special ce ține de aspectele legate de discreția judiciară (142, p. 178-181); a fost cercetat rolului Curții Europene a Drepturilor Omului în stabilirea standardelor pentru excluderea probelor, analizată jurisprudența Curții în materia excluderii probelor, fiind demonstrat că CtEDO are rolul de a dezvolta și moderniza domeniul protecției drepturilor omului în ceea ce privește excluderea probelor. La fel, au fost elucidate reționamentele de exludere a probelor conturate în jurisprudența CtEDO, care oferă statelor orientări pentru evaluarea probelor obținute nelegal, precum și argumentele ce justifică necesitatea excluderii acestora.

În urma cercetării complexe a temei tezei de doctorat, a fost soluționată ***problema ştiinţifică importantă*** care rezidă în fundamentarea teoretică și practică a instituției excluderii probelor din procesul penal, prin identificarea particularităților acesteia și determinarea rolului său în cadrul dreptului procesual penal. La fel, au fost clarificate raporturile dintre principiile legalității și loialității în administrarea probelor, contribuind astfel la consolidarea fundamentelor doctrinare ale instituției excluderii probelor. Cercetarea a condus la dezvoltarea unui cadru conceptual coerent privind inadmisibilitatea și excluderea probelor, prin elucidarea condițiilor și circumstanțelor în care probele obținute ilegal sau cu încălcarea normelor procedurale trebuie eliminate din dosarul penal.

Soluționarea problemei ştiinţifice importante a fost demonstrată prin concluziile elaborate în baza ipotezei de cercetare, după cum urmează:

1. Excluderea probelor, așa cum este cunoscută în prezent, reprezintă o instituție relativ recentă, care s-a dezvoltat în secolul al XX-lea prin intermediul jurisprudenței instanțelor din sistemul *common law* ca răspuns la necesitatea protejării drepturilor fundamentale în procesul penal. Ulterior, principiile acestei instituții au fost preluate și adaptate în sistemele de drept continental, inclusiv în legislația procesual penală a Republicii Moldova. (A se vedea: Cap. I, subcap. 1.1, 1.2)

2. Regula admisibilității probelor este o construcție legală concepută și dezvoltată de legiuitorul național pentru a atinge anumite obiective procedurale specifice, iar inadmisibilitatea constituie una dintre garanțiile respectării principiului legalității, ce impune înlăturarea tuturor actelor de procedură care nu sunt prescrise de lege. Deși, CPP nu conține o definiție expresă a inadmisibilității și excluderii probelor, acesta prevede norme și garanții care interzic utilizarea probelor obținute cu încălcarea legii. Astfel, admisibilitatea probelor nu este determinată exclusiv de criteriile enunțate expres în art. 95 din CPP, adică de pertinența, concludența și utilitatea, ci implică în mod fundamental respectarea

principiilor legalității, adică respectării tuturor dispozițiilor legale ce țin de administrarea probelor, și loialității, care se preocupă în particular de modalitatea de obținere a probei. (A se vedea: Cap. II, subcap. 2.1)

3. Existența instituției excluderii probelor este un subiect care depășește cadrul tehnic al dreptului procesual penal, fiind strâns legată de principii filosofice fundamentale. Aceasta pune în balanță interesele statului, în scopul protejării societății și sancționării infracțiunilor, și interesele individului, care trebuie să își păstreze drepturile și libertățile fundamentale. Totuși, în viziunea noastră, argumentele care stau la baza existenței instituției excluderii probelor sunt solide și extrem de pertinente. (A se vedea: Cap. II, subcap. 2.1)

4. Motivele de excludere a probelor prevăzute de CPP reflectă atât evoluțiile recente din jurisprudența CtEDO, cât și influențele tradiției juridice din sistemul *common-law*. Deciziile CtEDO au servit ca puncte de referință în revizuirea și îmbunătățirea legislației lor naționale privind excluderea probelor pentru statele membre, inclusiv și pentru Republica Moldova. Însă, „CtEDO reafirmă în mod constant rolul său limitat în stabilirea standardelor privind admisibilitatea probelor, lăsându-le aproape în întregime la latitudinea Statelor membre.”[23] (A se vedea: Cap. II, subcap. 2.3)

5. Analizând cauzele și motivele care generează excluderea probelor, am constatat anumite incertitudini. În opinia noastră, în practică, poate apărea confuzie între sancțiunea procesuală corectă care urmează a fi aplicată în cazul încălcării dreptului la interpret, având în vedere că art. 94 alin. (1) pct. 3) din CPP prevede inadmisibilitatea probelor obținute prin încălcarea dreptului la interpret sau traducător al participanților la proces, iar art. 251^1 alin. (1) lit. e) din CPP, stabilește aplicarea sancțiunii nulității absolute în cazul în care s-au încălcat dispozițiile referitoare la prezența interpretului sau traducătorului, atunci când aceasta este obligatorie potrivit legii. Astfel, în situațiile în care lipsa interpretului afectează un act procesual obligatoriu, dar care nu constituie mijloc de probă, sancțiunea corectă este nulitatea absolută. În schimb, atunci când neregularitatea privește un mijloc de probă sunt aplicabile prevederile art. 94 din CPP.

O altă incertitudine, este legată de temeiul excluderii probelor prevăzut de art. 94 alin. (1) pct. 4) din CPP. Astfel, observăm că art. 94 alin. (1) pct. 4) și art. 93 alin. (3) din CPP fac referire la administrarea probelor de către *organele de control,* însă, noțiunea organului de control nu este definită

[23] LEONTIEVA S. *Rolul Curții Europene a Drepturilor Omului în stabilirea standardelor pentru excluderea probelor*. În: Integrare prin cercetare și inovare.: Științe juridice și economice, 7-8 noiembrie 2024, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova, 2024. ISBN 978-9975-62-798-6. pag. 367

ori reglementată de CPP. În lipsa unei definiții legale a noțiunii de organ de control, aplicarea dispozițiilor privind admisibilitatea probelor administrate de aceste entități rămâne neclară și susceptibilă de interpretări divergente. Prin urmare, se impune intervenția legiuitorului pentru clarificarea conceptului printr-o reglementare expresă în CPP. (A se vedea: Cap. II, subcap. 2.3)

6. Contribuția personală semnificativă rezidă în analiza rolului și atribuțiilor judecătorului, procurorului și apărătorului în aplicarea excluderii probelor. Au fost analizate situațiile de verificare admisibilității probelor, și respectiv excluderea probelor inadmisibile de către procuror la fază de urmărire penală, fiind evidențiat că procurorul exercită un control riguros asupra investigațiilor penale pentru a identifica și preveni încălcările legii și ale drepturilor fundamentale, precum și demonstrată obligația acestuia să se asigure că apărarea are acces în timp util la informațiile privind procesul de administrare a probelor. Rolul esențial al apărării constă în contestarea încălcărilor legii sau ale drepturilor fundamentale în procesul de administrare a probelor cât mai devreme posibil în cadrul procedurii. Totodată, anume apărarea trebuie să se asigure că există o motivare adecvată pentru orice decizie a procurorului sau a instanței prin care sunt respinse contestațiile privind legalitatea probelor. Am concluzionat că practica demonstrează că decizia referitoare la admisibilitatea probelor este, de cele mai multe ori, lăsată etapei de examinare a cauzei în fond, fiind luată de către judecător. (A se vedea: Cap. III, subcap. 3.1)

7. Mecanismul excluderii probelor în fază de urmărire penală vizează excluderea fizică a mijlocului de probă, ceea ce presupune eliminarea fizică din dosar (A se vedea: Cap. III, subcap. 3.2), excluderea probei la etapa judecării cauzei vizează doar excluderea juridică a probei, cee ace presupune obligația instanței de judecată de a nu lua în considerație conținutul acestei probe la adoptarea deciziei finale (A se vedea: Cap. III, subcap. 3.3).

8. Cercetarea realizată, a demonstrat că excluderea probelor din procesul penal are un impact direct asupra soluțiilor pronunțate de instanță, întrucât poate modifica semnificativ structura și forța probatoriului prezentat de acuzare, determinând deseori adoptarea sentințelor/deciziilor de achitare. Apariția dubiilor privind admisibilitatea probelor conduce, de regulă, la prelungirea duratei procesului penal și la creșterea costurilor aferente desfășurării acestuia. (A se vedea: Cap. III, subcap. 3.4)

9. Comportamentul necorespunzător al organului de urmărire penală care duce ulterior la excluderea probelor, are un impact semnificativ asupra percepției publicului privind corectitudinea și eficiența actului de justiție. Astfel, pentru a preveni consecințele negative generate de excluderea probelor, în paralel cu completarea cadrului normativ aferent mecanismului excluderii, este necesar ca

autoritățile să adopte măsuri de instruire, elaborarea regulamentelor standardizate pentru colectarea și gestionarea probelor. (A se vedea: Cap. III, subcap. 3.4)

Cea mai relevantă contribuție practică constă în faptul că analiza realizată în cadrul lucrării a permis formularea următoarelor propuneri de *lege ferenda*:

1. Lărgirea atribuțiilor judecătorului de instrucție pentru a spori eficiența controlului judiciar exercitat în faza de urmărire penală, care să permită intervenția acestuia pentru a asigura legalitatea și loialitatea probatoriului administrat. În acest sens, propunem completarea prevederilor art. 313 alin. (2) din CPP cu lit. f), cu următorul text: *de a exclude probele obținute cu încălcarea prevederilor art. 94 din CPP*.

2. Completarea articolului 290 alin. (1) din CPP cu prevederile care să stabilească expres termenul păstrării probelor excluse fizic din materialele cauzei penale în faza de urmărire penală: *probele excluse vor fi păstrate în arhiva organului care le-a administrat, în condițiile prevăzute de articolul 211 alin. (2), pentru o perioadă de un an de la rămânerea irevocabilă a hotărârii asupra cauzei penale din care acestea au fost excluse. După această perioadă, dacă probele nu sunt utilizate în alte cauze penale sau contravenționale, procurorul va dispune, prin ordonanță, nimicirea acestora, cu excepția cazului în care păstrarea lor este necesară pentru alte proceduri legale*.

3. În vederea respectării standardelor internaționale privind dreptul la apărare, propunem completarea art. 68 din CPP cu alin. (8), care va permite apărătorului să ia cunoștință cu materialele cauzei penale pe parcursul urmăririi penale: *Apărătorul consultă materialele cauzei penale*: *1) apărătorul are dreptul de a solicita consultarea dosarului pe tot parcursul procesului penal. Acest drept nu poate fi exercitat, nici restrâns în mod abuziv; 2) în cursul urmăririi penale, procurorul stabileşte data şi durata consultării într-un termen rezonabil; 3) apărătorului îi poate fi restricționat accesul la materialele cauzei penale de către procuror, printr-o ordonanță motivată, dacă restricția este stabilită pentru o perioadă de timp rezonabilă, restricția se referă doar la anumite acte procedurale și există riscul ca accesul deplin la materialele cauzei penale să prejudicieze desfășurarea urmăririi penale și securitatea părților. Ordonanța procurorului poate fi atacată la judecătorul de instrucție în condițiile art. 313; 4) în cursul urmăririi penale, apărătorul are obligaţia de a păstra confidenţialitatea sau secretul datelor şi actelor de care a luat cunoştinţa cu ocazia consultării dosarului; 5) în termen de 15 zile de la data la care apărătorul a luat cunoștință de materialul cauzei, acesta poate depune cereri motivate privind excluderea probelor, în cazul în care, la această etapă, se constată că probele au fost administrate cu încălcarea dispozițiilor art. 94 din prezentul cod*.

4. În vederea consolidării principiului egalității armelor, propunem completarea art. 94 din CPP cu alin. (6) cu următorul conținut: *datele administrate cu încălcările menţionate la alin.(1) pot fi folosite în apărare, atunci când sunt necesare.* Prin urmare, art. 345 din CPP urmează a fi completat cu alin. (5) cu următorul conținut: *Apărătorul poate solicita instanței, printr-o cerere motivată, utilizarea probelor excluse la faza de urmărire penală în apărare, atunci când aceste probe sunt esențiale pentru demonstrarea nevinovăției sau pentru construirea unei apărări eficiente.*

5. Din perspectiva noastră, cu scopul completării dispozițiilor actuale ca să permită examinarea în cadrul ședinței preliminare admisibilității probelor necesită completare art. 345 alin. (4) din CPP cu punctul 7) cu următorul conținut: *Părţile au dreptul de a solicita excluderea oricărei probe din lista probelor prezentate în cadrul procesului judiciar. Dacă sunt constatate temeiuri de excludere prevăzute de art. 94 din CPP, judecătorul va admite cererea şi va dispune excluderea probei respective. În cazul în care examinarea chestiunilor legate de excluderea probei nu poate fi realizată fără o analiză a fondului acesteia, judecătorul va amâna soluționarea cererii până la etapa cerectării judecătorești în vederea evaluării complete a probei.*

6. Din propunere precedentă, reiese și necesitatea completării articolul 347 alin. (3) din CPP cu următorul text: *Instanţa, ascultând opiniile părţilor prezente, decide asupra pertinenţei şi admisibilităţii probelor propuse în liste şi dispune care din ele să fie prezentate la judecarea cauzei.*

7. În vederea consolidării mecanismului de excludre probelor la etapă examinării cauzei penale în fond și asigurării posibilității părților pentru a se pregăti în mod efectiv pentru dezbaterile judiciare, propunem completarea articolului 376 din CPP, care reglementează procedura terminării cercetării judecătorești, cu aliniatul (4), având următorul conținut: *Dacă după cercetarea tuturor probelor din dosar, au fost constatate temeiurile de inadmisibilitate prevăzute de art. 94 din prezentul cod, preşedintele şedinţei de judecată emite încheiere, prin care exclude proba din materialele cauzei penale*.

Baza legală şi empirică a studiului a constituit din: a) prevederile art. 94 ș.a. din CPP; b) practica de urmărire penală și instanțelor de judecată; c) reglementările procesual penale din legislațiile altor state; d) rezultatele sondajului de opinie efectuat în rândul judecătorilor și procurorilor; e) jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cu referire la standardele aplicabile privind admisibilitatea probelor și dreptul la un proces echitabil. *Baza ştiinţifică a studiului* este formată din lucrările autorilor autohtoni, precum și ale celor din alte state, incluzând contribuții semnificative din literatura de specialitate a sistemului de drept continental și a sistemului de *common law*. De asemenea, au fost

valorificate studii doctrinare care oferă o analiză comparativă a celor două tradiții juridice, în special în ceea ce privește regimul admisibilității și excluderii probelor în procesul penal

Semnificația teoretică a tezei constă în elucidarea fundamentelor conceptuale și a dimensiunilor științifico-practice ale instituției excluderii probelor în procesul penal. Prin identificarea lacunelor conceptuale și normative, lucrarea contribuie la clarificarea locului și rolului instituției excluderii în procesul penal, limitelor aplicării acesteia, precum și fundamentarea teoretică a mecanismelor de excludere, atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată cu definirea atribuțiilor esențiale a subiecților procesuali care participă în aplicarea acestui mecanism. Considerăm că teza aduce o contribuție la dezvoltarea doctrinei procesual-penale prin formularea unor concluzii și interpretări care pot constitui puncte de referință pentru teoreticieni și practicieni, susținând necesitatea consolidării garanțiilor procedurale în raport cu probele obținute nelegal.

Valoarea practică a tezei. Rezultatele pot fi valorificate în activitatea practică a judecătorilor, procurorilor și avocaților, oferind repere pentru interpretarea și aplicarea normelor referitoare la admisibilitatea, inadmisibilitatea și excluderea probelor. De asemenea, propunerile de *lege ferenda* formulate în lucrare pot servi drept bază pentru legiferare, contribuind la perfecționarea cadrului normativ procesual-penal. La fel, teza poate fi utilizată și în procesul didactic, în cadrul cursurilor universitare de drept procesual penal.

Date privind aprobarea rezultatelor. Rezultatele științifice și concluziile de bază ale prezentei teze de doctorat au fost puse în discuție la ședințele Catedrei Drept procesual penal și Criminalistică, ulterior ale Departamentului Drept Procedural al Universității de Stat din Moldova. Rezultatele investigațiilor științifice au fost prezentate în publicațiile ale autoarei în reviste de specialitate din țară și în rezumate ale comunicărilor prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale.

Indicarea limitelor rezultatelor obținute. Acesta constituie o primă încercare de analiză complexă a particularităților excluderii probelor în procesul penal autohton, ceea ce face dificilă compararea rezultatelor obținute cu alte studii anterioare din același domeniu. În al doilea rând, cercetarea s-a bazat preponderent pe o abordare cantitativă, având ca principal instrument de colectare a datelor chestionarul, fără a fi completată de o cercetare calitativă, cum este interviul aprofundat. În al treilea rând, deși au fost analizate dosare penale în care a fost aplicat mecanismul excluderii probelor, este de presupus că, având în vedere timpul limitat și numărul extrem de mare de dosare păstrate în arhivele organelor de urmărire penală, instanțelor de judecată, un număr semnificativ de alte cauze relevante nu a fost inclus în eșantionul studiat.

BIBLIOGRAFIE

1. Decizia Curții Constituționale nr. 47 din 22.05.2018 de inadmisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 94 alin. (1) din CPP (excluderea probelor din dosarul penal). [online] [17.11.2024].
Disponibilă: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=472

2. DIACONU C. *Judecătorul de camera preliminară poate pronunța una dintre următoarele soluții,* 2024. [online] [accesat: 02.11.2023]. Disponibil: https://avocatdiaconu.ro/judecatorul-de-camera-preliminara-poate-pronunta-una-dintre-urmatoarele-solutii/

3. Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale. [online] [accesat: 02.09.2025]. Disponibilă: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32012L0013

4. Directiva 2013/48/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2013 privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate. [online] [accesat: 02.09.2025]. Disponibilă: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32013L0048

5. Directiva 2010/64/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 octombrie 2010 privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale. [online] [accesat: 02.09.2025]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32010L0064

6. Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale. [online] [accesat: 02.09.2025]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0343

7. Directiva (UE) 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare. [online] [accesat: 02.09.2025]. Disponibilă: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32016L1919

8. Directiva (UE) 2016/800 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2016 privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor

penale. [online] [accesat: 02.09.2025]. Disponibilă: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32016L0800

9. DOLEA I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova.* (Comentariu aplicativ, Ediția a 2-a). Chișinău: Cartea Juridică, 2020. 1480 p. ISBN 978-9975-3418-0-6

10. LEONTIEVA S., *Codul de procedură penală: doctrina „fructul pomului otrăvit" şi probele derivate.* În: Revista Institutului Național al Justiției Nr. 2(73). pp. 14-19. ISSN 1857-2405.

11. LEONTIEVA S., TODERICA V., *Metodologia de apreciere a probelor obținute ilegal în procedura penală: standardele regionale şi problemele de drept național.* În: State, security and human rights: in digital era, 14-15 decembrie 2023, Chişinău. Chişinău: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova, 2024, pp. 298-305. ISBN (pdf) 978-9975-62-764-1.

12. LEONTIEVA S. *Rolul Curții Europene a drepturilor omului în stabilirea standardelor pentru excluderea probelor*. În: Integrare prin cercetare și inovare.: Ştiinţe juridice și economice, 7-8 noiembrie 2024, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova, 2024, SJE, pp. 363-368. ISBN 978-9975-62-798-6.

13. KUCZYŃSKA H. *Mechanisms of elimination of undesired evidence from criminal trial: a comparative approach*. În: Revista Brasileira de Direito Processual Penal, vol. 7, no. 1 (2021) [online] [accesat: 02.11.2024]. Disponibil: https://doi.org/10.22197/rbdpp.v7i1.473.

14. RUSU V., GHERASIM D., BOTNARU C. *Locul şi rolul cercetării judecătoreşti în cadrul fazei de examinare a cauzei penale în prima instanţă de judecată*. În: Avocatul poporului (Revistă științifico-practică și informative de drept), 2016, nr. 1-3.

15. SKORUPKA J. *The rule of admissibility of evidence in the criminal process of continental Europe.* În: Revista Brasileira de Direito Processual Penal, 2021. [online] [accesat: 02.04.2025]. Disponibil: https://www.redalyc.org/journal/6739/673972096003/html/

16. Unlawful evidence in Europe's courts: principles, practice and remedies. [online] [accesat: 02.09.2025]. Disponibil: https://www.fairtrials.org/app/uploads/2021/11/DREP-report.pdf

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI

1. LEONTIEVA S., *Admisibilitatea probei martorilor anonimi: viziunea Curții Europene a Drepturilor Omului.* În: Revista Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale), Nr. 3(183). p. 92-99. ISSN 1814-3199/ISSNe 2345-1017. Categoria B.
Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/230189

2. LEONTIEVA S., *CPP: doctrina „fructul pomului otrăvit" şi probele derivate.* În: Revista Institutului Național al Justiției Nr. 2(73). pp. 14-19. ISSN 1857-2405. Categoria B. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/232544

3. LEONTIEVA S., *Considerații asupra aplicării mecanismului de excludere a probelor în cadrul examinării cauzei penale de către instanța de judecată.* În: Revista Legea și Viața Nr. 1 (381) 2025. pp. 211-224. ISSN 2587-4365/E-ISSN 2587-4373. CZU: 343.14. Categoria B. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2025/06/Legea_si_viata_nr_1_2025.pdf

4. LEONTIEVA S., *Distincția dintre conceptul de „evaluare a probelor" și „standardul de probă" în dreptul procesual penal: o analiză comparativă.* În: Revista Studia Universitatis Moldaviae *(Seria Ştiinţe Sociale)*, Nr. 8(178). pp. 121-125. ISSN 1814-3199 / ISSNe 2345-1017. Categoria B. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/223054

5. LEONTIEVA S., TODERICA V., *Explorarea regulii admisibilității probelor în procesul penal. o analiză teoretică și practică.* În: Revista Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale) Nr. 3(173). pp. 201-206. ISSN 1814-3199/ISSNe 2345-1017. Disponibil https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/206804

6. LEONTIEVA S., *Ex-officio review of illegally obtained evidence: a detailed analysis conducted by the prosecutor.* În: *Prevenirea şi combaterea criminalităţii: probleme, soluţii şi perspective*, ed. 6, 25 aprilie 2024, Chişinău. Chişinău: 2024, Ediția 6 pp. 528-533. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/207717

7. LEONTIEVA S., *Excluderea probelor din cauzele penale în procedurile statelor străine: analiza comparativă.* În: *Statul de Drept și reziliența economică în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană,* 16 mai 2014, Chişinău. Chişinău: CEP USM, 2024, pp. 155-160. ISBN (pdf) 978-9975-62-779-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/229037

8. LEONTIEVA S., TODERICA V., *Metodologia de apreciere a probelor obținute ilegal în procedura penală: standardele regionale și problemele de drept național.* În: State, security and human rights: in digital era, 14-15 decembrie 2023, Chişinău. Chişinău: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de

Stat din Moldova, 2024, pp. 298-305. ISBN (pdf) 978-9975-62-764-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/219608

9. LEONTIEVA S., *Rolul Curții Europene a drepturilor omului în stabilirea standardelor pentru excluderea probelor.* În: Integrare prin cercetare și inovare.: Ştiinţe juridice și economice, 7-8 noiembrie 2024, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova, 2024, SJE, pp. 363-368. ISBN 978-9975-62-798-6. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/220256

10. LEONTIEVA S., *Prezentare generală a mecanismelor juridice de eliminare a probelor în sisteme de drept comun și de drept civil.* În: Integrare prin cercetare și inovare.: Ştiinţe juridice și economice, 9-10 noiembrie 2023, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova, 2023, SJE, pp. 222-227. ISBN 978-9975-62-693-4. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/201605

11. LEONTIEVA S., *Raționamentele pentru excluderea probelor obținute ilegal în jurisprudență CtEDO.* În: *Realități și perspective în domeniul științelor juridice contemporane*, 15 septembrie 2023, Chişinău. Chişinău: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova, 2023, pp. 88-91. ISBN (pdf) 978-9975-62-695-8 (PDF). Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/202401

ADNOTARE

Leontieva Svetlana, „Particularitățile excluderii probelor în procesul penal”,
Teză de doctor în drept, la specialitatea 554.03 – Drept procesual penal. Chișinău, 2026

Structura tezei: Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia constituită din 239 titluri, 244 pagini de text de bază. La tema tezei au fost publicate 11 (unsprezece) lucrări științifice (publicații, conferințe).

Cuvinte-cheie: probe, probatoriu, admisibilitate, date neadmise ca probe, excluderea, legalitate, loialitate.

Scopul lucrării constă în realizarea unui studiu aprofundat al excluderii probelor în procesul penal, prin examinarea cadrului normativ național și regional, precum și a practicii judiciare relevante, în vederea identificării lacunelor existente la nivel național și formulării unor propuneri de lege *ferenda* menite să asigure aplicarea coerentă și eficientă a mecanismului excluderii probelor în practica judiciară.

Obiectivele cercetării: analiza situației științifice în domeniul excluderii probelor în procesul penal; fundamentarea excluderii probelor ca instituție procesual-penală distinctă; evaluarea excluderii probelor ca sancțiune procesual-penală; cercetarea temeiurilor de excludere a probelor din cadrul cauzelor penale, în corelație cu jurisprudența relevantă a CtEDO; stabilirea rolului și atribuțiilor subiecților procesului penal în aplicarea excluderii probelor; analiza modalității de aplicare a mecanismului de excludere a probelor în cadrul diferitelor faze ale procesului penal; formularea consecințelor excluderii probelor; formularea propunerilor de îmbunătățire a legislației naționale și a practicii judiciare.

Noutatea și originalitatea științifică constă în abordarea aspectelor teoretice și științifico-practice ale instituției excluderii probelor în procesul penal, un subiect relativ insuficient explorat în doctrina autohtonă. La fel, au fost clarificate raporturile dintre principiile legalității și loialității în administrarea probelor, contribuind astfel la consolidarea fundamentelor doctrinare ale instituției excluderii probelor. Cercetarea a condus la dezvoltarea unui cadru conceptual coerent privind inadmisibilitatea și excluderea probelor, prin elucidarea temeiurilor în care probele obținute nelegal sau cu încălcarea normelor procedurale trebuie eliminate din dosarul penal.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de cercetare constă în analiza particularităților excluderii probelor, cu scopul de a dezvolta un cadru teoretic aplicabil pentru identificarea și aplicarea corectă a acestei instituții procesual-penale. Au fost elucidate condițiile și circumstanțele în care probele obținute ilegal sau prin încălcarea normelor procesuale trebuie excluse din dosarul penal, clarificându-se astfel noțiunile de inadmisibilitate a probelor și excludere a acestora din cadrul procedurii penale. Astfel, cercetarea a contribuit la optimizarea doctrinei procesual-penale, oferind propuneri concrete și bine argumentate pentru îmbunătățirea legislației și remedierea lacunelor existente.

Semnificația teoretică constă în elucidarea fundamentelor conceptuale și a dimensiunilor științifico-practice ale instituției excluderii probelor în procesul penal. Prin identificarea lacunelor conceptuale și normative, lucrarea contribuie la clarificarea locului și rolului instituției excluderii în procesul penal, limitelor aplicării acesteia, precum și fundamentarea teoretică a mecanismelor de excludere, atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată. Teza aduce o contribuție la dezvoltarea doctrinei prin formularea unor concluzii care pot constitui puncte de referință pentru teoreticieni și practicieni.

Valoarea practică constă în formularea unor soluții privind excluderea probelor, cu scopul de a asigura respectarea efectivă a drepturilor fundamentale ale participanților la proces. Rezultatele cercetării pot fi valorificate în activitatea practică a judecătorilor, procurorilor și avocaților, oferind repere pentru interpretarea și aplicarea normelor referitoare la admisibilitatea, inadmisibilitatea și excluderea probelor. De asemenea, propunerile de *lege ferenda* pot servi drept bază pentru eventuale inițiative legislative.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice și concluziile de bază ale prezentei teze de doctorat au fost puse în discuție la ședințele Catedrei Drept procesual penal și Criminalistică, ulterior ale Departamentului Drept Procedural al Universității de Stat din Moldova. Rezultatele investigațiilor științifice au fost prezentate în 5 publicații în reviste de specialitate din țară și în rezumate ale comunicărilor prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale.

АННОТАЦИЯ

Леонтьева Светлана, «Особенности исключения доказательств в уголовном процессе», Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 554.03 – Уголовно-процессуальное право. Кишинев, 2026.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография, состоящая из 239 наименований, 244 страниц основного текста. По теме диссертации опубликовано 11 (одиннадцать) научных работ (публикации, конференции).

Ключевые слова: доказательства, доказательственная база, допустимость, сведения, недопустимые в качестве доказательств, исключение, законность, лояльность.

Цель работы заключается в проведении всестороннего исследования исключения доказательств в уголовном процессе посредством анализа национальной и региональной нормативно-правовой базы, а также соответствующей судебной практики, с целью выявления существующих пробелов на национальном уровне и выработки поправок, направленных на обеспечение последовательного и эффективного применения механизма исключения доказательств в судебной практике.

Задачи исследования: анализ научного состояния в области исключения доказательств; обоснование исключения доказательств как самостоятельного уголовно-процессуального института; оценка исключения доказательств как уголовно-процессуальной санкции; исследование оснований исключения доказательств по уголовным делам в практике ЕСПЧ; определение роли и полномочий субъектов уголовного процесса в исключении доказательств; анализ порядка применения механизма исключения доказательств на различных этапах уголовного процесса; анализ последствий исключения доказательств; выработка предложений по совершенствованию национального законодательства.

Научная новизна и оригинальность диссертации заключаются в рассмотрении теоретических и научно-практических аспектов института исключения доказательств в уголовном процессе — тематики, относительно недостаточно исследованной в отечественной доктрине. Были уточнены соотношения принципов законности и лояльности при собирании и исследовании доказательств, что способствовало укреплению доктринальных основ института исключения доказательств. Исследование позволило сформировать целостную концептуальную базу относительно недопустимости и исключения доказательств, с разъяснением тех оснований, при которых доказательства, полученные незаконным путем либо с нарушением процессуальных норм, подлежат устранению из уголовного дела.

Важная научная проблема, решённая в рамках исследования, состоит в анализе особенностей исключения доказательств с целью разработки теоретически обоснованного подхода к правильному применению данного уголовно-процессуального института. Были выявлены условия и обстоятельства, при которых доказательства, полученные незаконно или с нарушением процессуальных норм, подлежат исключению из материалов уголовного дела, что позволило уточнить понятия недопустимости доказательств и их исключения из уголовного процесса. Исследование способствовало развитию уголовно-процессуальной доктрины, предложив конкретные и аргументированные меры по совершенствованию законодательства и устранению существующих пробелов.

Теоретическая значимость состоит в раскрытии концептуальных оснований и научно-практических аспектов исключения доказательств. Работа способствует уточнению места и роли института исключения доказательств, пределов его применения, а также теоретическому обоснованию механизмов исключения как на стадии уголовного преследования, так и в судебной фазе. Диссертация вносит вклад в развитие доктрины, формулируя выводы для теоретиков и практиков.

Практическая ценность выражается в разработке решений, касающихся исключения доказательств, направленных на обеспечение эффективной защиты фундаментальных прав участников процесса. Результаты исследования могут быть использованы в практической деятельности судей, прокуроров и адвокатов, предоставляя ориентиры для толкования и применения норм, касающихся допустимости, недопустимости и исключения доказательств. Предложения о законодательных поправках могут служить основой для возможных законодательных инициатив.

Внедрение научных результатов. Основные научные результаты и выводы настоящей диссертации были обсуждены на заседаниях Кафедры уголовного процесса и криминалистики, а также впоследствии — на заседаниях Департамента процессуального права МГУ. Результаты были представлены в 5 публикациях и в тезисах докладов на национальных и международных научных конференциях.

ANNOTATION

Svetlana Leontieva, *"Particularities of Evidence Exclusion in Criminal Proceedings"*, Doctoral Thesis in Law, Specialty 554.03 – Criminal Procedure Law. Chisinau, 2026.

Thesis Structure: Introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, and a bibliography comprising 239 sources, with a total of 244 pages of core text. Eleven (11) scientific works related to the topic of the thesis have been published (articles, conference papers).

Keywords: evidence, evidentiary framework, admissibility, inadmissibility, exclusion, legality, loyalty.

Purpose of the Study is to conduct an in-depth study of the exclusion of evidence in criminal proceedings by examining the national and regional regulatory framework, as well as relevant judicial practice, in order to identify existing gaps at the national level and to formulate proposals aimed at ensuring the coherent and effective application of the evidence-exclusion mechanism in judicial practice.

Research objectives: to analyze the state of scientific knowledge in the field of exclusion of evidence in criminal proceedings; to substantiate the exclusion of evidence as an autonomous procedural institution; to assess the exclusion of evidence as a procedural sanction; to examine the grounds for excluding evidence in criminal cases in correlation with the relevant case law of the ECtHR; to determine the role and responsibilities of the actors involved in criminal proceedings in applying evidence exclusion; to analyze the manner in which the mechanism for excluding evidence is applied at various stages of the criminal process; to identify the consequences of excluding evidence; to formulate proposals for improving national legislation and judicial practice.

Scientific novelty and originality: lie in addressing the theoretical and practical aspects of the institution of evidence exclusion in criminal proceedings—an area relatively underexplored in domestic doctrine. The thesis also clarifies the relationship between the principles of legality and loyalty in the administration of evidence, thereby strengthening the doctrinal foundations of the institution of evidence exclusion. The research contributes to the development of a coherent conceptual framework regarding the inadmissibility and exclusion of evidence by elucidating the grounds on which evidence obtained unlawfully or in violation of procedural rules must be removed from the criminal case file.

Major scientific problem addressed: consists in analyzing the particularities of evidence exclusion with the aim of developing a theoretical framework applicable to the proper identification and implementation of this procedural institution. The study elucidates the conditions and circumstances under which evidence obtained illegally or in breach of procedural norms must be excluded from the criminal case, thereby clarifying the concepts of inadmissibility of evidence and its exclusion within criminal proceedings. The research thus contributes to the enhancement of criminal procedural doctrine by offering concrete and well-reasoned proposals for improving legislation and remedying existing gaps.

Theoretical significance: lies in elucidating the conceptual foundations and scientific-practical dimensions of the institution of evidence exclusion in criminal proceedings. By identifying conceptual and normative gaps, the thesis clarifies the place and role of evidence exclusion in the criminal process, the limits of its application, and the theoretical grounding of exclusion mechanisms during both the investigative and trial stages. The thesis advances doctrinal development by formulating conclusions that may serve as reference points for scholars and practitioners.

Practical value: consists in formulating solutions concerning the exclusion of evidence in order to ensure the effective protection of the fundamental rights of participants in criminal proceedings. The results of the research may be used in the practical work of judges, prosecutors, and defense attorneys by providing guidance for interpreting and applying the rules governing admissibility, inadmissibility, and exclusion of evidence. Furthermore, the proposals for legislative amendment may serve as a basis for future legislative initiatives.

Implementation of scientific results of this doctoral thesis were discussed during the meetings of the Department of Criminal Procedure and Criminalistics, and later within the Department of Procedural Law at the Moldova State University. The research findings were presented in 5 publications in specialized national journals and in abstracts of papers delivered at national and international scientific conferences.

LEONTIEVA SVETLANA

PARTICULARITĂȚILE EXCLUDERII PROBELOR ÎN PROCESUL PENAL

Specialitatea *554.03 – Drept procesual penal*

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 09.12.2025 Formatul 60×84 1 /16

Hârtie ofset. Tipar ofset. Tirajul 25 ex.

Coli de tipar: 2,0. Comanda nr. 157/25.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM

str. A. Mateevici, 60. Chişinău, MD-2009